

and student engagement. The purpose of the research is to investigate how the textbook's structural components—introductory questions, narrative text, historical documents, visual sources, and system of tasks—shape students' historical thinking, support the development of analytical and interpretive skills, and encourage work with historical questions.

The methodological framework includes content analysis, structural-functional analysis, comparative didactic analysis, and expert evaluation of the textbook's compliance with educational standards. The results demonstrate that the structure of the textbook reflects the logic of an activity-based learning cycle: formulating preliminary assumptions, engaging with the text through analytical actions, interpreting documents and images, constructing historical explanations, and performing reflection. The system of questions represents a gradual progression from basic comprehension to higher-order operations such as causal reasoning, perspective-taking, and evidential justification, thus supporting the formation of disciplinary historical thinking.

The discussion highlights both the strengths and challenges of implementing such a textbook in school practice. Among the advantages are the promotion of learning autonomy, the development of critical and reflective skills, and the creation of conditions for active student participation in historical inquiry. Challenges include uneven levels of students' analytical readiness, the need for methodological support for teachers, time limitations of the school lesson, and the necessity of adapting activity-based tasks for blended and distance learning environments. The study concludes that the textbook offers a coherent model for organising student activity and supports the shift from passive reading toward interactive historical investigation. Further research should explore the potential of the digital supplement and examine how teachers operationalise the textbook's activity-based framework in various instructional settings.

Keywords: activity-based approach; history textbook; architecture and structure of the textbook; methodological potential.

УДК 37.016:94:37.091.33

Подано до редакції: 20.08.2025

Прийнято після рецензування: 05.10.2025

Затверджено до друку: 22.12.2025

Опубліковано: 29.12.2025

<https://doi.org/10.32405/2411-1309-2025-35-268-277>

УРБАНІСТИЧНА ІСТОРІЯ ЯК ІНТЕГРАТИВНИЙ ПРОСТІР ПІДРУЧНИКІВ ІСТОРІЇ ДЛЯ 7-ГО КЛАСУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Юлія Малієнко, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України, Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-7124-8236>

j-b-m@ukr.net

Кожне місто – це мікромоделі Всесвіту,
локальна корпорація у просторі і часі,
мікросвіт окремої людини.
Ярослава Верменич

Анотація. Як і будь-які інші сфери соціогуманітарного знання, урбаністика потребує осмислення в контексті реформи Нової української школи (НУШ) і підручникотворення. У статті окреслено основні шляхи формування урбаністичної історії як інтегративного простору в змісті підручників історії України та всесвітньої історії для 7-го класу НУШ; розкрито взаємодію історичного містознавства з різногалузевими знаннями і предметами, освітніми діями й особистим досвідом, що урізноманітнює компетентнісні практики дитини, формує в неї комплексне бачення міста як інтегративного простору. Крім того, саме такий аспект ще недостатньо досліджений у науково-методичній літературі, що свідчить про актуальність здійсненого дослідження. У контексті НУШ урбаністична історія – це компонент освітнього дискурсу, що розглядає еволюцію міст як один із ключових показників цивілізаційного поступу людства; є предметом активних інтегративних досліджень, складником освітніх програм і частиною навколишнього світу. З'ясовано, що урбаністичний простір підручників історії України та всесвітньої історії має бути інтегративним, міждисциплінарним, що передбачає динамічне, узалежене, міжгалузеве поєднання текстових, візуальних, віртуальних джерел з відповідними освітніми практиками для формування в дитини цілісної картини середньовічного міста.

Інтегративне, міждисциплінарне студювання учнями / ученицями міста як самостійного об'єкта дослідження дає змогу розвивати в них уміння локалізувати й увиразнювати загальні риси середньовічного розвитку людства в просторі міст. У таблиці систематизовано напрями компетентнісної діяльності дитини в контексті урбаністичного та інтегративного дискурсів, конкретизовано компетентнісну частину вимог до обов'язкових результатів навчання учнів / учениць у громадянській та історичній освітній галузі. Зазначено, що містознавчі теми є традицією українського підручникотворення. Така постійність зумовлена значущістю згаданих процесів для історичного розвитку людства.

Ключові слова: Нова українська школа; урбаністична історія; інтегративний простір; підручникотворення.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Соціально-гуманітарні трансформації, що відбувалися на межі тисячоліть, концептуалізували інтегративний дискурс, який синтезує зміст і методологію різних наук і предметів. У цей полівимірний процес органічно інтегрувалась історична урбаністика. Об'єктом її дослідження загалом і середньовічного етапу зокрема є місто в ретроспекціях економіки, географії, соціології, культурології, світоглядних і ментальних практик, а також повсякдення. Це було узагальнено в Європейській хартії міст II (Маніфест нової урбаністики), зокрема в таких положеннях: «Наші міста є перехрестями цивілізацій, зосередженням знань та культур, простором для зустрічей та контактів. Ми знаємо, що наші міста мають

тривалу історію і повинні розглядатися з довгострокової перспективи наших культур. Ми вважаємо, що це коріння в минулому та в нашій колективній пам'яті також є надбанням, яке допомагає нам проектувати себе в майбутнє на основі сильної ідентичності» (European Urban Charter II, 2008).

Як і будь-які інші сфери соціогуманітарного знання, урбаністика потребує осмислення в контексті реформи Нової української школи (НУШ) і підручникотворення. Обраний нами містознавчий дискурс дає змогу увиразнити багатоаспектний і полісемантичний потенціал курсів історії України та всесвітньої історії в контексті вимог Державного стандарту базової середньої освіти (ДСБСО) (Державний стандарт базової середньої освіти, 2020), НУШ і нового етапу підручникотворення. Це актуалізує наше дослідження, зумовлює нові науково-методичні розвідки.

Зазначимо, що в нашому дослідженні послуговуємось поняттям інтегративний, адже розглядаємо його як засіб інтеграції знань, змісту, діяльності, організаційних форм навчання, а також інтегративні технології навчання (Засекіна, 2020).

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Насамперед зупинимося на фундаментальних працях Інституту історії НАН України «Шлях з первісності у цивілізацію. Українські шати середньовіччя», «Нариси з соціокультурної історії українського історієписання: субдисциплінарні напрями», в яких розкрито багатоаспектність розвитку міст.

Різноміснi питання середньовічної урбаністики, дотичні до змісту шкільної історії та нашого дослідження, є об'єктом сучасних теоретико-методологічних розвідок: діалектика міської історії, концептуальні засади урбаністичних досліджень (Верменич, 2011), магдебурзьке право (Т. Гошко, Н. Яковенко), принципи корпоративізму середньовічних і ранньомодерних цехів (Капраль, 2013), міста Галицько-Волинської держави (І. Паршин), Ганзейський союз (Н. Подаляк), рецепції на києво-руському ґрунті візантійської політичної культури (В. Ричка), міста Волині, правове становище волинських міщан (А. Заяць). Зауважимо, що в усіх згаданих вище розвідках ми увиразнили лише аспекти, дотичні до нашого дослідження, а також виявили наскрізний поліетнічний і поліконфесійний контекст. На наш погляд, ці урбаністичні студії стануть інтелектуальною підтримкою авторам підручників, учителям і здобувачам / здобувачкам освіти.

Інтеграційні процеси як освітній чинник широко репрезентовані в сучасній українській і зарубіжній науково-методичній літературі. Як зазначалося, у нашому дослідженні ми використовували поняття «інтегративний», виокремлене із загального поля аналогічних слів і словосполучень Т. Засекіною (Засекіна, 2020) і Т. Коць. Науково-методичні розвідки сучасного підручникотворення, дослідницького, компетентнісного навчання історії, що розглядаємо як чинники інтегративного підходу, здійснили Н. Гупан, П. Мороз (Мороз, 2020), Т. Ремех (Ремех, 2022), О. Пометун, Г. Серова.

Мета статті. Авторка ставить за мету окреслити основні шляхи формування урбаністичної історії як інтегративного простору в змісті підручників історії України та всесвітньої історії для 7-го класу НУШ; розкрити взаємодію історичного містознавства з різногалузевими знаннями і предметами, освітніми діями й особистим досвідом, що урізноманітнює компетентнісні практики дитини, формує в неї комплексне бачення міста як інтегративного простору. Крім того, саме такий аспект ще недостатньо

досліджено в науково-методичній літературі. Усе це свідчить про актуальність здійсненого нами дослідження.

Методи дослідження. Методи дослідження визначено відповідно до мети статті, зокрема: аналіз, синтез, систематизація, узагальнення наукових, навчально-методичних праць із проблем урбаністики, інкорпорації урбаністичної історії у зміст підручників історії України та всесвітньої історії для 7 класу НУШ; метод узагальнення набутих результатів щодо особливостей компетентнісної діяльності дитини в контексті урбаністичного та інтегративного дискурсів.

Результати та обговорення. Хронологічно зміст курсу історії України та всесвітньої історії в 7-му класі охоплює період середніх віків (V–XV ст.). Середньовічне суспільство витворило низку культурних, релігійних, інституційних моделей, форм, еталонів поведінки, які не зникали, а модифікувалися з появою нових суспільних відносин (Капраль, 2013). Власне в епоху зрілого середньовіччя постає феномен урбанізації.

Наведемо, на наш погляд, загальне для урбаністів визначення поняття: історична урбаністика – галузь соціогуманітарного знання, яка вивчає історію міст, їх розміщення, історію міського господарства, самоврядування, принципи містобудування тощо (Верменич, 2011).

У контексті НУШ урбаністична історія – це складник освітнього дискурсу, що розглядає еволюцію міст як один із ключових показників цивілізаційного поступу людства; є предметом активних інтегративних досліджень, компонентом освітніх програм і частиною навколишнього світу. Зауважимо, що містознавчі теми є традицією українського підручникотворення. Така постійність зумовлена значущістю зазначених процесів для історичного розвитку людства.

Урбаністична історія середньовіччя як галузь історичної науки та складник змісту освітніх програм і відповідних підручників НУШ досліджує процес становлення міст від занепаду після падіння Західної Римської імперії до відродження та піднесення (XI–XIII ст.), перетворення їх на центри самоврядування, ремесла, торгівлі, міської культури й нового світогляду. Так само предметом вивчення урбаністичної історії є статус вільних містян, що радикально відрізнявся від феодално залежних селян, і міські корпорації: гільдії, цехи, братства, університети, які закладали основу модерної доби. Також наголосимо на полікультурності, оскільки дослідження етнічного взаємовпливу в європейських, зокрема й українських, містах дає змогу дитині краще зрозуміти їхнє минуле і сьогодення. До того ж відбувається взаємодія історій: епідемій та лихоліть, гендерної та дитячої, прочан і школярів, еретиків і церкви тощо.

Змістове розмаїття середньовічного міста в синтезі з інструментарієм його дослідження формуватиме новий підручковий простір. Урбаністичний простір підручників історії України та всесвітньої історії має бути інтегративним і міждисциплінарним: динамічним, узалежненим, міжгалузевим поєднанням текстових, візуальних, віртуальних джерел з відповідними освітніми практиками для формування в учнів / учениць цілісної картини середньовічного міста.

Підручник НУШ – це нова модель конструювання програмового матеріалу. Погодимось з думкою О. Топузова, що навчальний матеріал підручника має відповідати процесу застосування змісту предмета на практиці та сприяти виробленню не лише суто предметних умінь, а й умінь застосовувати знання в нетипових ситуаціях, працювати з

проблемами, що пов'язані зі змістом інших предметних галузей, із реальними життєвими контекстами, узагальнювати та використовувати інформацію на основі власних досліджень, оперувати різними джерелами інформації (Топузов, 2021).

Переконані, що зазначені вище стратегії неможливі без інтеграції. На наш погляд, інтеграція – це взаємозв'язок змістового, процесуального, ставленнєвого аспектів громадянської та історичної освіти, інших освітніх галузей, необхідний для формування в дитини цілісної картини світу та різнобічного розвитку особистості. Зазначена інкорпорація галузей шкільної освіти є важливою передумовою ефективності нової навчальної літератури (Малієнко, 2021).

Зупинимося на методичних аспектах і виокремимо освітні практики, суголосні нашим розвідкам, як-от: дослідницькі завдання та наскрізні вміння дитини. Дослідницьке завдання є різновидом навчального завдання, основна ознака якого – повна (або часткова) новизна його для учня та наявність навчальної проблеми, що передбачає пошук нових знань, способів (умінь) і стимулювання активного використання в навчанні зв'язків, відношень, доведень (Мороз, 2020). Наскрізні вміння, по суті, є міжпредметними, узагальненими вміннями або метавміннями. Під ними розумітимемо здатності (спроможності) учня ефективно виконувати певну діяльність відповідно до цілей і завдань, застосовувати в нових умовах набуті знання, навички і досвід, що формуються й розвиваються в навчанні різних предметів (Ремех, 2022).

Очевидно, що нині важко знайти шкільний предмет, який не мав би у своєму арсеналі містознавчих тем і сюжетів. Водночас середньовічне місто як міждисциплінарний феномен може бути об'єктом дослідження різних предметів і курсів усіх освітніх галузей, визначених Державним стандартом базової середньої освіти. У табл. 1 ми розкрили напрями діяльності дитини в контексті урбаністичного та інтегративного дискурсів, конкретизували компетентнісну частину вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів / учениць у різних освітніх галузях.

Таблиця 1

Напрями діяльності дитини в контексті урбаністичного та інтегративного дискурсів із конкретизацією компетентнісної частини вимог до обов'язкових результатів навчання учнів / учениць у різних освітніх галузях

Галузі освіти за ДСБСО	Компетентнісні шляхи формування урбаністичної історії як інтегративного простору
Громадянська та історична	<p>Учень/учениця</p> <p>Знаходить, зберігає, структурує, аналізує й узагальнює інформацію різних джерел про середньовічні міста як центри ремесла, торгівлі, культури та самоврядування, урізноманітнення видів діяльності та світоглядних і повсякденних практик містян.</p> <p>Тлумачить поняття: «внутрішня колонізація», «Ганза», «гільдія», «зовнішня колонізація», «лихварство», «магдебурзьке право», «майстер». «міська комуна», «підмайстер», «ринок», «стереотипи», «учень», «цех», «ярмарки».</p> <p>Розкриває особливості урбаністичних процесів (на прикладі Києва, Львова, Константинополя, італійських міст, Ганзи тощо), політичного, соціально-економічного і культурного життя міст України, Європи, світу.</p> <p>Застосовує технології критичного мислення для розуміння основних тенденцій і суперечностей у розвитку середньовічних міст.</p>

	<p>Використовує інтегративний підхід для вивчення історії міських цехів у контексті середньовічного права; визначення причин, ознак полікультурності, ролі етнічних, релігійних, локальних груп тощо в різні періоди середніх віків</p>
Мовно-літературна	<p>Учень/учениця</p> <p>Інтегрує інформацію, подану в різні способи (словесну, письмову, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох середньовічних / модерних / сучасних текстів для характеристики, аналізу, зіставлення урбаністичних процесів в Україні, Європі, світі; створює власний текст (медіатекст).</p> <p>Читає і розуміє перекладені та адаптовані державною мовою писемні джерела, здійснює пошук потрібної інформації іноземними мовами щодо особливостей міст у різних державах середньовіччя.</p> <p>Виокремлює очевидну і приховану інформацію, розрізняючи факти та суб'єктивні судження в середньовічних текстах і текстах наступних епох, вирізняє авторські інтерпретації, основні аргументи в повідомленні про генезу, розвиток, полікультурність середньовічних міст, їхню взаємодію.</p> <p>Надає характеристику місту з погляду філолога (мова / мови, що ними розмовляли жителі міста; латина як мова навчання, середньовічна література, міський фольклор)</p>
Математична	<p>Учень/учениця</p> <p>Доцільно оперує цифровими даними, математичними поняттями для пізнання й інтерпретування динаміки виникнення середньовічних міст в Україні, Європі, світі, поширення в них магдебурзького права, розвитку середньовічних ремесел, торгівлі, інших показників соціально-економічного розвитку.</p> <p>Перетворює інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема тощо) та використовує її в поясненні. Використовує інтегративний підхід і прогнозує межі, точність, наявність кількох варіантів розв'язання проблемної ситуації та можливі форми представлення результату.</p> <p>Характеризує повсякдення міста з погляду математика: використовує різноманітні кількісні та якісні показники розвитку міського господарства, містобудування, становлення банківської справи тощо для порівняння, загальної оцінки та інших подій, явищ, процесів V–XV ст.</p>
Природнична	<p>Учень/учениця</p> <p>Обґрунтовує розмаїття та певні закони взаємодії людини і природи в середньовічну добу, творення соціоприродного середовища, освоєння нових просторів. Самостійно / у групі виконує урбаністичні, геопросторові дослідження щодо появи міст Ганзи, торговельних шляхів, поширення магдебурзького права в містах середньовічної України, Європи.</p> <p>Використовує інтегративний підхід для пояснення зумовленості подій, явищ, процесів, діяльності людей природно-географічним середовищем, характеризує чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій, визначає тенденції економічного розвитку.</p> <p>Характеризує міста з погляду фахівця в галузі природничих наук для висловлення суджень щодо значення науково-природничих знань і діяльності середньовічних учених-винахідників</p>
Інформатична	<p>Учень/учениця</p> <p>Використовує міждисциплінарний підхід для аргументування вибору доцільних цифрових пристроїв та/чи інформаційних технологій для розв'язання завдань різних галузей, пов'язаних з геополітичними чинниками, традиціями</p>

	<p>цехів і гільдій, принципом корпоративізму середньовічного суспільства, автентичними літературою, мистецтвом V–XV ст., творами наступних епох про зазначену добу.</p> <p>Складає повідомлення на основі візуального представлення даних, аргументовано доводить / спростовує автентичність медіазображень; оцінює роль і розпізнає техніку маніпуляцій і пропаганди в медіатекстах</p>
Мистецька	<p>Учень/учениця</p> <p>Аналізує візуальні пам'ятки середньовічної та наступних епох, знаходить на карті центри виникнення загальноєвропейських архітектурних стилів, Ренесансу. Поєднує інформацію з кількох джерел: тексту підручника, документів та ілюстрацій; характеризує міста як центри освіти, науки, архітектури; використовує твори мистецтва як основу для комунікації з іншими особами та створення власних медіатекстів.</p> <p>Використовує інтегративний підхід для дослідження творів мистецтва; встановлює зв'язки між видами мистецтва, життям і різними галузями знань для поцінування соціального та культурного розмаїття середньовіччя, пояснює виклики; аналізує динаміку розвитку книгодрукування.</p> <p>Досліджує твори мистецтва як історичні джерела для характеристики міст і містян.</p> <p>Характеризує міста з погляду мистецтвознавця, переписувача книжок, книгодрукаря, ілюстратора, архітектора</p>

Висновки та перспективи подальших розвідок. Здійснені нами дослідження дали змогу окреслити основні шляхи формування урбаністичної історії як інтегративного простору відповідних підручників НУШ. На наш погляд, цей історичний, дослідницький, візуальний дискурс репрезентує середньовічне місто як міждисциплінарний феномен. Інтегративне, міждисциплінарне студювання міста як самостійного об'єкта дослідження сприяє розвитку в семикласників / семикласниць уміння розкривати взаємозв'язок історичної урбаністики з іншими дисциплінами, локалізувати, аналізувати й увиразнювати загальні риси, основні тенденції та суперечності в розвитку середньовічних міст.

Новизна й різнобічність досліджуваної проблеми унеможливають розкриття її в одній статті. Актуальним напрямом подальших розвідок є розширення змістових меж інтеграції історичного містознавства з різногалузевими знаннями та освітнім і особистісним досвідом дитини. Це сприятиме формуванню в учнів / учениць системного бачення міського середовища як цілісного простору в минулому й сьогодні, урізноманітненню дослідницької діяльності дитини, досягненню в неї розуміння міста як інтегративного простору.

Використані джерела

Верменич, Я. (2011). *Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення*. Київ: Інститут історії України НАН України. <http://resource.history.org.ua/item/0005685Ukrainian>

Кабінет Міністрів України. (2020). *Державний стандарт базової середньої освіти*. (Постанова № 898). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>

Засекіна, Т. (2020). Інтегративний підхід у шкільній природничій освіті. *Український педагогічний журнал*, (4), 61–68. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2020-4-61-68>

Капраль, М. (Упоряд.) (2013). *Економічні привілеї міста Львова XV–XVIII ст.: привілеї та статuti ремісничих цехів і купецьких корпорацій*. Львів: Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України. <http://resource.history.org.ua/item/0009243>

Малієнко, Ю. (2021). Інтеграція як концепт сучасного підручникотворення. *Проблеми сучасного підручника*, (27), 123–131. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-123-131>

Мороз, П., & Мороз, І. (2020). Формування дослідницької компетентності засобами сучасного шкільного підручника історії. *Проблеми сучасного підручника*, (24), 142–162. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2020-24-142-162>

Ремех, Т. (2022). Розвиток наскрізних умінь учнів на адаптаційному циклі базового рівня освіти. У *Світові виклики сучасній освіті (Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції)*, (с. 92–96). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730602/>

Топузов, О. (2021). Підручникотворення в ракурсі Нової української школи та цілей PISA. У *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2021: інновації в освіті в контексті європеїзації та глобалізації (Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції)*, (с. 39–44). https://comparlab.org.ua/?page_id=818

European Urban Charter II (2008) *Manifesto for a new urbanity. Adopted by the Congress on the occasion of its 15th Plenary Session in Strasbourg*. <https://rm.coe.int/168071a1b5>

References

Vermenych, Ya. (2011). *Istorychna urbanistyka v Ukraini: teoriia mistoznavstva i metodyka litochyslennia*. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. <http://resource.history.org.ua/item/0005685> (in Ukrainian).

Kabinet Ministriv Ukrainy. (2020). *Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity*. (Postanova No. 898). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).

European Urban Charter II (2008) *Manifesto for a new urbanity. Adopted by the Congress on the occasion of its 15th Plenary Session in Strasbourg*. <https://rm.coe.int/168071a1b5> (in English).

Zasiekina, T. (2020). Intehrativnyi pidkhid u shkilnii pryrodnychii osviti. *Ukrainskyi pedahohichniy zhurnal*, (4), 61–68. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2020-4-61-68> (in Ukrainian).

Kapral, M. (Uporiad). (2013). *Ekonomichni pryvilei mista Lvova XV-XVIII st.: pryvilei ta statuty remisnychyykh tsekhiv i kupetskykh korporatsii*. Lviv: Lvivske viddilennia Insytytutu ukrainskoi arkheohrafii ta dzhereloznavstva im. M. Hrushevskoho NAN Ukrainy. <http://resource.history.org.ua/item/0009243> (in Ukrainian).

Maliienko, Yu. (2021). Intehratsiia yak kontsept suchasnoho pidruchnykotvorennia. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, (27), 123–131. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-123-131> (in Ukrainian).

Moroz, P., & Moroz, I. (2020). Formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti zasobamy suchasnoho shkilnoho pidruchnyka istorii. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, (24), 142–162. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2020-24-142-162> (in Ukrainian).

Remekh, T. (2022) Rozvytok naskriznykh umin uchniv na adaptatsiinomu tsykli bazovoho rivnia osvity. In *Svitovi vyklyky suchasnyy osviti (Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii)*, (pp. 92–96). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730602/> (in Ukrainian).

Topuzov, O. Pidruchnykotvorennia v rakursi Novoi ukrainskoi shkoly ta tslei PISA. In *Pedahohichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita – 2021: innovatsii v osviti v konteksti*

URBAN HISTORY AS AN INTEGRATIVE SPACE OF HISTORY TEXTBOOKS FOR GRADE 7 OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Yuliia Maliienko, *PhD in Pedagogical Sciences, Senior Researcher,
Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine*
<https://orcid.org/0000-0002-7124-8236>
j-b-m@ukr.net

*Each city is a micro-model of the Universe,
a local corporation in space and time,
the microcosm of an individual.*
Yaroslava Vermenych

Abstract. Like other fields of social and humanitarian knowledge, urban studies require conceptualization in the context of the reform of the New Ukrainian School (NUS) and textbook development. The article outlines the main ways of shaping urban history as an integrative space in the content of textbooks on the History of Ukraine and World History for Grade 7 of the NUS; it reveals the interaction of historical urban studies with multidisciplinary knowledge, academic subjects, educational activities, and personal experience, which diversifies students' competence-based practices and forms a comprehensive vision of the city as an integrative space. Moreover, this aspect remains insufficiently explored in the scientific and methodological literature, which confirms the relevance of the conducted research.

In the context of the NUS, urban history is a component of educational discourse that considers the evolution of cities as one of the key indicators of the civilizational progress of humankind; it is the subject of active integrative research, a component of educational programs, and part of the surrounding world. It has been established that the urban space of textbooks on the History of Ukraine and World History should be integrative and interdisciplinary, which implies a dynamic, interdependent, cross-sectoral combination of textual, visual, and virtual sources with appropriate educational practices in order to form a holistic image of the medieval city in learners.

Integrative, interdisciplinary study of the city by students as an independent object of research makes it possible to develop their ability to localize and emphasize the general features of medieval human development within the urban space. The table systematizes the directions of students' competence-based activities in the context of urban and integrative discourses and specifies the competence-based component of the requirements for mandatory learning outcomes in the civic and historical educational field. It is noted that urban studies topics

constitute a tradition of Ukrainian textbook development. Such continuity is determined by the significance of these processes for the historical development of humankind.

Keywords: New Ukrainian School; urban history; integrative space; textbook development.

УДК 37.02

Подано до редакції: 10.09.2025

Прийнято після рецензування: 26.10.2025

Затверджено до друку: 22.12.2025

Опубліковано: 29.12.2025

<https://doi.org/10.32405/2411-1309-2025-35-277-288>

**МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
«ПРАВОЗНАВСТВО. 9-й КЛАС»
(АВТОРИ: О. ПОМЕТУН, Т. РЕМЕХ, Л. РЯБОВОЛ)
ЯК НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ НОВОГО ПОКОЛІННЯ**

Лілія Рябовол, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-3558-2103>

lryabovol8@gmail.com

Анотація. У статті проведено порівняльний аналіз модельних навчальних програм із правознавства за визначеними критеріями (чи враховано вимоги Державного стандарту базової середньої освіти; чи враховано компетентнісний підхід, чи охоплено метою і завданнями всі складові освітньої компетентності; чи релевантний перелік очікуваних результатів навчання та пропонований зміст до предметного поля правознавства; чи враховано актуальні досягнення юридичної науки та чи реалізовано міжпредметні зв'язки в навчальному правознавчому матеріалі). Виявлено переваги і недоліки кожної програми. Визначено особливості модельної навчальної програми «Правознавство. 9 клас» для закладів загальної середньої освіти (автори: О. Пометун, Т. Ремех, Л. Рябовол), як-от: програма відповідає вимогам Державного стандарту базової середньої освіти; у ній враховано мету громадянської та історичної освітньої галузі (формування ідентичності громадянина України, його активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права та нетерпимості до корупції тощо); мета навчання, визначена в програмі, компетентнісно орієнтована та конкретизується через три завдання, які корелюють із когнітивним, практичним і аксіологічним компонентами компетентнісного змісту навчання; в програмі визначено оптимальну кількість результатів навчання; пропонований зміст предмета не перевантажено питаннями, які вивчаються іншими предметами, зокрема історією та громадянською освітою, ґрунтується на